

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Acta Ecclesiae Mediolanensis

Acta Synodalia Dioecesana Ecclesiae Mediolanensis, Pars Secunda

Borromeo, Carlo

Brixiae, 1603

De Decoro.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11399

labefactet, sed communiat omni studio atque officio.

Quo in genere toto instructione de ministerio pœnitentiæ quàm accuratissimè adhibebit.

Et verò in primis proponet sæpè auditoribus Concilij Tridentini decreta: ex quo, tanquam è purissimo fonte hauriet, quæ pertinent ad mores omnium ordinum corrigendos, fidem explicandâ, & Christianam disciplinâ restituendâ. Conciliorum itè provincialium nostrorum, & episcopaliū synodorum constitutiones ac decreta non modò ad populi memoriam reuocet; sed docebit, quâ utilis eorum executionis usus, quàm inde vberissimus fructus. Proinde crebro in hoc officij genus incumbet, ac nullam planè occasionem prætermittet.

De ijs quæ ad formâ concionis primè.

MATERIAM concionis cum ex Euangelij tractatione, alijsq; locis aptè appositis, digressionibusq; concionator sibi parauerit; ita eâ disponat, vt oratoriæ illius concionis partes, quantum vel Euangelij, vel rei alterius de qua dicturus est, ratio patitur, nullè deserentur, p̄sertim quæ illustriores sunt, quæq; ad commouendum pertinent. Instruat autem atque exornet, non verborum vel lectissimorum inani sonitu, & sermone nimis elaborato, & penè calamistrato ac fucato, quo nihil potest esse infructuosius: sed graui plenoq; sanctæ doctrine, ac referto disciplina, quæ verè Christiana, præstansq; sit ad salutem. Ita præterea quæcumq; ad dicendum piè meditata est, distinctè partiatur, vt auditores omnia & facillè percipiât, & memoria teneant; quo maiorem inde fructum capere queant.

Memoriæ cuncta ita mandare studeat, vt fugiat tamen memoriæ ostentationem, vt potè in sententijs quamplurimis pronuntiandis, aut certè rebus permultis recensendis.

Vbi ad finem concionis venerit, breui epilogo sæpè vtetur, quo partes concionis breuiter repetat.

Tum concionem concludet more sancto rum patrum, breui precatatione, gratiarum actione, & laudibus benignitatis

Christi Iesu Domini nostri.

Absoluta concione, paululum de suggestu, vel apud altare genibus flexis tacitus orabit: tum auditores aliquando moneat, vt itidem faciant.

Si apud rudem multitudinem concionatur, orationem dominicam, salutationem angelicam, & symbolum Apostolorum à populo vnâ secum purè ac distinctè toto corde pronunciarî, tum Dei misericordiam humiliter voce implorari aliquando curet.

De Decoro.

PRIMO totam concionem accomodabit concionator ad ingenium conditionemq; hominum, apud quos concionaturus est.

Nihil enim ineptius & absurdius dici fingiue potest, quàm si in pauperrimo pago, apud rusticos fame frigoreq; confectos ita concionatur, vt in opiparas epulas, splendidissimas vestes auro argento intextas, quas homines indigentissimi ne somniant quidem, perpetuò inuehatur. Concionaturo igitur hæc erunt cogitanda omnia, non solum scilicet auditorum status, sed etiam locus, tempus, res de qua dicturus est, & personæ suæ auctoritas, & vitæ genus, vt aptè, decorè, conuenienter, & cum dignitate concionetur. Itaque, quæ inuoluta, vt commonuimus, quæq; explicatu difficilia sunt, de ijs apud rudes nullam concionem instituet: nec verò græcè, hebraicè, chaldaicè, Syriacèq; dictionis vim, quando cum iisdem ager interpretari studebit.

At contra, si ad eruditissimam quamq; explicationem apti sunt qui audiunt, nullum genus præter mittet disertè interpretationis, quam ipse rectè norit.

Sed quando non æqualis est omnium conditio, vt diximus, non idem vitæ modus; certè concionis argumentum non dissimile erit à statu eorum qui audiunt. Et verò quemadmodum ab audientium conditione discrepare non debet: ita talem etiam esse conuenit, qualem eorum mores requirunt.

Mendaces Cretenses malæ bestiarum, ventres pigri, inquit sanctus Paulus. omnis porro obiurgatio vel acerrima ad eorum emendationem adhibenda fuit.

Duri certe obiurgandi sunt, & tractandi durius; at mitius, qui in pestifera viueti consuetudine non perstitunt.

Hoc docet idem sanctissimus Pontifex Gregorius exemplo galli, qui, ut media nocte in arctissimo hominum somno raucae quodammodo canit, deinde sub aurofani suauis cantum emittit: ita concionator homines in peccatorum quasi somno grauissime dormientes obiurgationibus acerbis excitet; cum ijs vero, qui in via virtutis tanquam vigilantiores facti sunt, cohortationum suauitate alliciat ad omnem in recte sancteque agendo progressionem.

Neque praeterea concio diuersa erit, ab Euangelij quod eo die a populo auditum est, historia: quae si subministrat genus concionandi de poenitentia, non aliud concionator sumet, quod nullo modo conueniat cum illius diei Euangelica lectione: nisi aliquando a re proposita digrediendi materiam aliquis locus, aut occasio praebet.

De elocutione concionatoris.

Elocutionis genus exquisitum ne affeſter.

Fucum omnem fugiat.

Imperitae multitudinis consuetudinem loquendi ne sequatur: cum in ea sint multa absurda, multaque indigna concionantis grauitate.

Dicendi forma vtatur, cui per artem atque exercitationem par esse possit.

Verba antiqua, & peregrina fugiat.

Fati, fortune, infortunij nomina, aliaque id generis ab Ecclesiae vsu iam pridem explosa, omnino cauebit.

Epithetorum item nimium vsu, & poeticum dicendi genus ne conſectetur.

Anicularum non adhibeat prouerbia.

Inflata oratione ne vtatur, sed graui.

Exordiat moderato & temperato dicendi genere: in quo exordio vtentur similitudines, praesertim poetico more explicatae.

Vocabulorum frequentem synonymiam omnino caueat: nisi cum vnum altero significantius, aut magis proprium fuerit. Metaphoras, similitudines, & exempla a rebus maxime notis & insignibus sumat: nam deiecit maiestatem orationis,

qui a rebus humilibus similitudines frequenter trahit.

Viam illam dicendi vehementem & concitatam ne affectet importune: sed ijs preparationis vijs, quae supra demonstratae sunt, ad eam spiritus sancti ope atque auxilio feratur, ut auditoribus proficiat.

Eiusdem rei repetitionem vitet, quoniam molesta est, & affectum restinguit: Cum de peccatis ad luxuriam pertinentibus agit, cautionem adhibeat, ne imprudens in obscena verba incidat.

Et videat in primis, ne loquendo turpes cogitationes iniiciat.

Exclamationes videat, quo loco adhibeat: ac raro quidem certe.

Adulationis verba omnino fugiat, cum de magistratibus, aut apud eos verba facit.

Ambitiosum dicendi genus caueat.

Splendidos titulos, & nomina adiuncta illustra, ut, serenissimus Dauid, plane reiiciat.

Honorifica tamen, breuique praefatione eos viros excipiet, quorum exempla proponit ad imitationem: id quod aliquos antiquos patres, praesertim Gregorium Nazianzenum facere animaduertimus. Verba ecclesiastica, & si minus elegantiae habent, ne dicere recuset: at profana, & noua repudiet omnino.

Apostolos, martyres, virgines, confessores, & qui caelesti gloria perfruuntur, sancti nomine semper appellet.

Dictionem vitet, quae indignationem, & fastidium parit, praesertim cum de incommodis suis loquitur.

Attentionem cum petit, ne arroganter faciat: ne se magna dicturum & admirabilia polliceatur.

Ne ambigue loquatur; ut eadem orationarium sensum possit asserre.

Ne concise item; ut auditores incerti sint, & animo pendeant.

Ne obscure; ut dictum facile percipi non queat.

De voce, & corporis motu.

De pronuntiatione, gestu, actione, ab antiquis rhetoribus permulta tradita sunt: quae exquisito quodam studio perinde conſectari, quasi in ijs ipsis bene concionandi finis positus sit, hoc longe alienum esse debet a concionatore verbi Dei: cum ij praesertim motus corporis